

editörden

Bilindiği üzere bir süredir Eskiyei olarak sosyal bilim/sosyoloji temalı bir seriyi sürdürüyoruz. “İslam ve Sosyoloji” başlıklı Yaz, “Sünnet Sosyolojisi” başlıklı Güz sayılarımızdan sonra, şimdi de “Fıkıh Sosyolojisi” teması etrafındaki Kış sayımızla karşınızdayız. Çabalarımız, Müslüman entelektüel dünyanın Batı kültürü, sekülerlik ve sözde bir rasyonalitenin temel boyutlarını oluşturduğu bir modernlik/geç-modernlik ile durağan, donuk ve yaşama katkı sağlamaktan uzak görünen gelenek uzantıları arasında sıkışmış bir halde bulunduğu şu vasatta bir silkinme durumuna ilişkin girişimleri yansıtmaktadır. Nitekim ortaya koyduğumuz çabalar, çok boyutlu bir sorunlar dizisiyle başatmemiz gerektiğini ve dolayısıyla bunun pek de kolay olmayacağını ortaya koymuş bulunmaktadır.

Fıkıh, bizim kültürümüzde ve bilgi dünyamızda çağlar boyu kendi asli yerinden uzaklaşmış görünmektedir. Başlangıç dönemlerinde yeni bir dünyanın bilgi dinamiğinin merkezinde yer almasına karşılık, bugün bırakın böyle bir dinamizmi, fıkıhın kendisi bunun ortaya çıkmasını engeller mahiyette bir çerçeveye hapsedilmiş bir konumda bulunmaktadır. Her şey bir tarafa, onun bir İslam hukuku şeklinde sunumu bile bu daraltma işinin ciddi sonuçlarını içerisinde taşımaktadır. Kaldı ki, bir hukuk nosyonu olarak daraltılmış hali de bu çerçevede onun işlevlerini yerine getirmesine yetmemektedir.

Öyle görünüyor ki, bu işin olabildiğince başa götürülmesi ve oradan hareketle bugüne tekrar gelinerek bu rayından çıkmışlık halinin giderilmesi gerekmektedir. Zaten “fıkıh sosyolojisi” şeklindeki kullanım da, biri eski, diğeri yeni iki bakış açısının biraradalığını ima eder vaziyettedir. Böyle bir girişimin düşünsel ve kültürel boyutta çeşitli sorunları içerisinde barındırabileceğinin farkında olmakla beraber, Müslüman aklın yeniden devreye girmesinde etkili olabileceği inancına sahip olarak bunun denenmesinde fayda görüyoruz. Yapılan işin, bu konuda kesin öneriler getirmekten çok, köklü bir yeniden değerlendirmeler dizisi için atılan adımlar şeklinde görülmesi, bu çabayı daha anlamlı kılacaktır. Burada maksadımız eski bazı benzerlerinde olduğu üzere naif bir şekilde modern Batılı disiplinler ile İslami bilgi türlerinin bir araya getirilmesi doğrultusunda bir iddiada bulunmak değil, yukarıda da belirttiğimiz gibi, daha köklü bir arayışa girişilmesidir. Yine de başlık itibariyle iddialı görünen bir ifade tarzını tercih ediyoruz. Ancak bunu bu işi hallettiğimiz anlamında değil, hedeflediğimiz anlamında yapıyoruz.

Bu çerçevede elinizdeki dosyada çeşitli alt temalar etrafında çalışmalar göreceksiniz. Din ve hukuk bağlantısı, fıkıh ve İslam hukuku kullanımları konusunda ortaya çıkan sorunlar, fıkıhın taşıdığı özellikler, Hristiyanlıktaki durum, teonomik yönelişler, fakih ve müceddid tiplerinin tarihsel olarak ortaya koyduğu muhteva ve sonuçlar, fetvalar, fıkıhın İslam toplumlarının sosyolojisi olup olmadığı yolundaki tartışmalar, Osmanlı devleti dönemindeki hukuki durum gibi temalar etrafındaki yazılar bu konunun çeşitli boyutları noktasındaki katkıları temsil etmektedir. Bu sayımızda başka katkılara da yer vermek isterdik, ancak çeşitli nedenlerle bunların bazıları gerçekleşmedi. Herşeye rağmen, elinizdeki sayının içeriği itibariyle böyle bir konunun gündeme getirilmiş olması ve tartışma imkanlarının ortaya çıkabileceği cihetlerle müsbet sonuçların doğması noktasındaki ümitlerimizi sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Son olarak, burada özellikle işin başından beri katkıların alınması ve organizasyonunda bizlerden yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Ahmet Yaman başta olmak üzere bütün katkı sahiplerine, gösterdikleri teveccühten ötürü teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bir sonraki sayımızda mezhepler temasına hitap etmeye çalışacağız.

Gelecek sayımızda yeniden bir araya gelmek ümidi ile. ■

İhsan TOKER